

Grenspalen: markering op de grens van Fryslân

Grenzen, bestaande uit natuurlijke, aangelegde en gefabriceerde 'limieten' in de openbare ruimte (respectievelijk water en drassige veengebieden, landweren en grenspalen) vormen de ruimtelijke kaders v n Fryslân. Ze begrenzen en verdelen de invloedsfeer van overheden en particulieren, zoals gemeenten, (jacht-)domeinen, waterschappen. Grenspalen vertegenwoordigen aspecten van de historische, politieke en bestuurlijke ontwikkelingen die binnen en buiten de provincie hebben plaatsgevonden.

De provincie Fryslân is aan vier zijden begrensd aan andere provincies: Groningen, Drenthe, Overijssel en Noord-Holland. De provinciegrenzen zijn van oudsher meer of minder bepaald, maar werden in de 18de, 19de en 20ste eeuw gemarkeerd door grenspalen, mede doordat ingrepen in het landschap de natuurlijke begrenzingsen minimaliseerden of onduidelijk maakten.

De categorie 'grenspalen' is per grensgebied ingedeeld:

- Fryslân- Groningen
- Fryslân- Drenthe
- Fryslân- Overijssel
- Fryslân- Noord-Holland

Fryslân - Groningen

In hoofdzaak vormt de rivier Lauwers de grens met de provincie Groningen. Als gevolg van inpolderingwerkzaamheden bij Zoutkamp in 1876, ontstond de behoefte deze te scheiden van de gronden welke door de heer Andreae uit Kollum waren ingepolderd. De grensrivier werd aangevuld met 25 grote, ijzeren grenspalen voorzien van de provinciewapens en een volgnummer (1-25): 1-10 ten noorden en 11-25 ten zuiden van het grenswater.

Fryslân - Drenthe

De ruim 46 km lange grensscheiding met de provincie Drenthe, waarover al in de 18de eeuw conflicten waren gerezen, werd tussen 1850 en 1940 verschillende malen opnieuw gemarkeerd of gedeeltelijk gewijzigd, onder meer als gevolg van verveningactiviteiten.

In de jaren 1894-1895 werd het grootste grensmarkeringsproject uitgebakend. De 148 kleine, genummerde palen en 1 grote grenspaal, grenspaal 1, werden uitgezet vanaf de grens Drenthe-Overijssel tot de gietijzeren grenspaal 25 op de grens Groningen-Drenthe. Op de eerste paal werden drie wapenschilden aangebracht en op de kleine palen de twee wapenschilden van Fryslân en Drenthe. De grensmarkeringen werden als een paalmuts over een beslagen eikenhouten paal (2-4 meter lengte) geschoven en aangeaard tot aan het voetstuk. In het bestek is tevens de kleurstelling bepaald: wit met zwarte banden.

Fryslân - Overijssel

In 1901 richtten de Gedeputeerde Staten van Friesland en Overijssel een gezamenlijk verzoek aan de minister van Financiën om landmeters beschikbaar te stellen voor het aanwijzen en beschrijven van de grens tussen beide provincies. De zaak werd aangehouden en zal eerst later zijn uitgevoerd. De aanleg van de Noordoostpolder brengt met zich mee dat de Raad van de

gemeente Lemsterland in 1960 bij de Kroon het verzoek had ingediend om de grens tussen de gemeente Lemsterland en de Noordoostelijke polder te wijzigen, zodat een gebied van 70 ha en bewoond door 50 personen bij de gemeente Lemsterland werd gevoegd. De wijziging tussen de gemeente Lemsterland en de nieuwe gemeente Noordoostpolder hield ook een wijziging in van de grens tussen beide provincies Friesland en Overijssel.

Fryslân - Noord-Holland

De aanleg van de Afsluitdijk bracht de verbinding tot stand tussen Fryslân en Noord-Holland.

De grens, die eerder in de Zuiderzee lag, moest nu op de dijk worden uitgebakend.

Op 15 juni 1931 schreef de gemeente Wûnseradiel een verzoek aan Gedeputeerde Staten van Fryslân om in samenwerking met de provincie Noord-Holland een grenspaal ter beschikking te stellen om de grens tussen Wûnseradiel en Wieringen, die tevens de provinciegrens is, te markeren. Na kadastrale opmeting werd de grens tijdelijk gemarkeerd met een houten paal gemerkt: Wonseradeel-Wieringen. Tussen 8 november 1932 en 11 januari 1933 werd een natuurstenen grenssteen geplaatst voorzien van provinciewapens op bronzen plaquettes. De paal is daarna verplaatst en staat nu op de kruin van de dijk.

Op de kaart zijn de locaties aangegeven waar de grenspalen zich bevinden of bevonden hebben. Sommigen blijken iets verplaatst, sommigen zijn afwezig voor onderhoud.